

SPIN FO

Nieuws over uw pensioen bij IBM, februari 2017

'We voeren pittige discussies.'

Leden van het Verantwoordings-
orgaan over de komende
verkiezingen op pagina 4

TKP staat voor u klaar

4

Vanaf nu één telefoonnummer en e-mailadres voor al uw pensioen-vragen

Beleggen voor uw pensioen

10

Doorbeleggen na pensionering:
is dat interessant?

Oud Hollands

16

Flip de Grijs: 'In een rouwwagen
kom je soms tot mooie gesprekken.'

8

ACTUEEL

In april zijn er verkiezingen voor het Verantwoordingsorgaan. We zijn nog op zoek naar gedreven kandidaten voor dit kritische en betrokken orgaan. Maar wat doet het Verantwoordingsorgaan eigenlijk? 'Wij houden het bestuur scherp.'

6

THEMA

WISSELEN VAN BAAN
Wat gebeurt er met uw IBM-pensioen als u IBM verlaat? Dit was onderwerp van gesprek tijdens de Pensioeninlopen die we eind vorig jaar organiseerden. We zetten de belangrijkste weetjes op een rij.

4 ACTUEEL
Maak kennis met de enthousiaste mensen van de TKP Servicedesk

6 THEMA
Wisselen van baan en uw pensioen van IBM

7 ACTUEEL
Dekkingsgraad en toeslag

8 ACTUEEL
Drie leden van het Verantwoordingsorgaan over hun belangrijke werk bij het pensioenfonds

10 BELEGGEN VOOR UW PENSIOEN
Doorbeleggen na pensionering: is dat interessant?
DC-rendementen in 2016

11 NIEUWS VAN IBM
Combinatie van innovatieve technologie met weerdata

12 ZEGT U HET MAAR
Directeur Wouter van Eechoud ging bij een aantal deelnemers op bezoek voor een gesprek over hun pensioen

16

OUD HOLLANDS

Flip de Grijs trouwt mensen maar begeleidt ze ook naar hun laatste rustplaats. 'Af en toe is het acrobatiek.'

12 CIJFERS & WEETJES

13 WAT BETEKENT DAT?
Verklarende woordenlijst

14 PERSONALIA
Colofon

16 OUD HOLLANDS

2017 is al weer in volle gang. De lente hangt soms al een beetje in de lucht! Deze SPINFO staat in het teken van verandering. Zo houden we verkiezingen voor nieuwe leden voor ons Verantwoordingsorgaan. Een belangrijk orgaan met mensen die ons beleid kritisch onder de loep nemen. Wilt u meer weten? Kijk dan op pagina 8.

Ook nieuw voor velen onder u is onze servicedesk bij uitvoerder TKP Pensioen. Op pagina 4 leest u hoe enthousiast de TKP'ers zijn om uw vragen beantwoorden. Ze helpen u graag in de soms complexe wereld van de pensioenen.

Eind vorig jaar moest een behoorlijk aantal mensen vertrekken bij IBM. We organiseerden 16 keer een Pensioeninloop om alle betrokkenen te vertellen wat dit betekent voor hun pensioen. We zetten de belangrijkste informatie op een rij op pagina 6.

En dan de rubriek Personalia. Sinds begin vorig jaar waren we hiermee gestopt vanwege privacywetgeving. We kregen hierop veel reacties binnen bij de redactie. Onze lezers misten de rubriek. Niet omdat het prettig is om te lezen wie er is overleden, maar wel om de vele herinneringen en de oude contacten die vooral de oudere IBM'ers en gepensioneerden onderling hebben. Omdat we het maximaal mogelijke willen doen, gingen we opnieuw na welke mogelijkheden er waren. Er bleek dat bepaalde persoonlijke gegevens wel, en andere niet gepubliceerd kunnen worden. De overlijdensberichten kunnen we vanaf nu wel weer opnemen. We hebben de rubriek bij deze in ere hersteld.

Veel leesplezier.

WEBTIP ZOWERKTPENSIOEN.NL

'Pensioen is niet moeilijk. In tien minuten leggen we het

je uit.' Zo begint de site zowerktpensioen.nl, die vol leuke, handige en bruikbare weetjes over pensioen staat. De basale informatie krijgt u via het voorbeeld 'pensioenhuis' aangeboden. In het woordenboek kunt u elke moeilijke pensioenterm opzoeken. U kunt berekeningen maken voor uw pensioen en lezen wat er verandert als uw leven een andere wending neemt (andere baan, scheiding, etc.). Geschreven in een heldere, leesbare stijl. Echt een naslag-site voor iedereen.

PERSOONLIJK

Martin Hulst
Manager pensioenbeleid

'Op 1 september ben ik bij SPIN begonnen. Als manager pensioenbeleid bereid ik pensioeninhoudelijke besluiten voor, geef leiding aan het actuariaat en stuur de pensioenuitvoering van SPIN door TKP aan.

Ik kom oorspronkelijk uit Groningen, ben getrouwd en heb twee dochters en een zoon. Ik ben eigenlijk toevallig in de pensioenwereld beland. Na een studie geografie was het lastig om werk te vinden. Via een uitzendbureau heb ik toen twee weken lang een klus gedaan voor een pensioenfonds. Ik ben nooit meer weggegaan. Het was te leuk, afwisselend en uitdagend. En bovenal: de zorg voor het pensioengeld van onze deelnemers is werk dat ertoe doet.'

Soren Movig
Bestuurslid SPIN (per 1 maart tweede termijn)

'Als IBM'er adviseer ik klanten op het gebied van risicomanagement en compliance. Deze onderwerpen heb ik ook als SPIN-bestuurslid in mijn portefeuille. Ik

denk na over de risico's die het pensioenfonds loopt en u dus ook, als deelnemer. Op het gebied van beleggingen bijvoorbeeld. Dat noem ik ook wel professioneel zwartkijken. Sombere scenario's maken en bedenken hoe we die kunnen vermijden. Waarom ik een tweede termijn inga? Ik houd me graag bezig met zaken die ergens over gaan. Pensioen gaat over de toekomst van IBM'ers. Een goed pensioen is een van de belangrijkste dingen na gedane arbeid. En daarnaast verheug ik me op nog eens drie jaar goed en plezierig samenwerken met de andere SPIN'ers.'

'Vaak beëindig ik het gesprek met een lach.'

Sinds 1 januari van dit jaar voert TKP Pensioen in Groningen alle administraties en betalingen voor SPIN uit. Hieronder leggen we uit wat dat voor u voor verschil maakt. En drie medewerkers van de TKP Servicedesk, die u aan de telefoon krijgt, vertellen waarom ze zo van hun vak houden.

Jarenlang voerden drie partijen de pensioenadministratie uit. TKP deed alleen de DC-regeling, Blue Sky Group de DB-regeling en pensioenuitkeringen, en SPIN deed zelf ook nog een gedeelte. Dat alles nu bij TKP is ondergebracht, betekent vooral gemak. Aan welke regeling u ook deelneemt of welk pensioen u ook ontvangt, u kunt met uw vragen bij één loket terecht. Zeven vaste medewerkers leggen alles aan u uit; via mail, telefoon of post.

Verder is het handig dat alles bij TKP is ondergebracht omdat zij ook een nieuwe online omgeving voor ons gaan maken. Dat is een website waarop u inlogt met uw DigiD. Dan ziet u al uw pensioengegevens overzichtelijk bij elkaar. U kunt via deze omgeving zelf een aantal wijzigingen doorgeven, zoals uw keuze voor een beleggingsprofiel (DC-regeling). Ook vindt u hier straks een nieuwe PensioenPlanner die aan alle eisen van deze tijd voldoet. De komende jaren zullen we samen met TKP onze digitale communicatie verder ontwikkelen. Voor dat de nieuwe website live gaat, zullen we u uitgebreid informeren.

Drie TKP-medewerkers vertellen waarom ze het zo leuk vinden om u alles uit te leggen over uw pensioen.

Jochem Wobbes werkt twee jaar bij de servicedesk:

'Ik kreeg een telefoontje van een vrouw die bang was dat ze pensioen zou missen omdat ze geen contact meer had met haar ex-partner. Ze vreesde op deze manier geen aanspraak te kunnen maken op het pensioen zoals afgesproken in het echtscheidingsconvenant. En zelf had ze niet zoveel pensioen opgebouwd voor haar oude dag. Ik heb haar kunnen uitleggen wat ze moest doen om te regelen dat ze het pensioen ook zou krijgen. De vrouw bedankte mij zeer hartelijk en zei dat ze nu weer rustig kon slapen 's nachts.

Ik vind het fijn om mensen van hun stress af te helpen.

Ze bellen soms op in paniek. Het is dan prettig om ze rustig te krijgen, puur en alleen omdat je ze precies uitlegt hoe het zit. Dus als je het niet zeker weet, bel ons dan gewoon even.'

Miranda Tempel werkt vier jaar bij de servicedesk:

'Als servicedesk-medewerker merk ik dat een luisterend oor bieden er ook bij hoort: dat jij luistert naar zijn verhaal vindt een klant bijna even belangrijk als de uitleg die hij vervolgens krijgt. Laatst had ik een heel leuk gesprek met een deelnemer die mij als 'psycholoog' gebruikte.

Deze man had een hoog bedrag in de loterij gewonnen en vroeg hoe hij dat voor zijn pensioen kon gebruiken.

Nu krijg ik wel vaker dit soort vragen, en dan denken mensen dat ze de rest van hun leven van zo'n loterijbedrag kunnen leven, wat natuurlijk niet zo is. Deze man wist dat wel. Ik vertelde hem dat hij het geld ook niet in zijn pensioenpot kon storten, want dat mag niet van de wet. Maar al gauw merkte ik dat hij niet eens zo geïnteresseerd was in de pensioenmogelijkheden die hij met het bedrag had. Hij wilde gewoon lekker kletsen over het geluk dat hem ten deel was gevallen en dat hij zo blij was. Ik word vrolijk van zo'n gesprek en heb lachend opgehangen.'

Margreet Hondeveld-Hartlief werkt dertien jaar bij de servicedesk:

'Laatst heb ik iets heel leuks meegemaakt bij TKP. Er waren een paar deelnemers die al een aantal jaren pensioen hadden moeten krijgen, maar dat nooit hadden ontvangen. Dat kwam omdat ze bij hun vorige pensioenuitvoerder niet met de juiste gegevens in de administratie stonden. Vervolgens namen wij de administratie over en achterhaalden we de correcte gegevens. Waarna ze toch ouderdomspensioen konden aanvragen. 'O', hoor je dan verrast. 'Maar waar heb ik dat pensioen dan opgebouwd?' Soms was dat in de jaren zeventig, dus heel lang geleden.

Dat brengt herinneringen boven en dan krijg je een heel verhaal te horen over hoe het was om daar te werken.

Als zo iemand dan ook nog meldt dat hij het geweldig vindt dat het pensioenfonds zoveel moeite heeft gedaan om hem te vinden, is dit heel leuk om te horen. Ik vind het bevredigend om mensen te helpen. Dan beëindig ik het gesprek met een lach.'

Wisselen van baan

Het afgelopen jaar is een behoorlijk aantal IBM'ers uit dienst getreden, mede door een reorganisatie. Wat betekent vertrek bij IBM eigenlijk voor uw pensioen? Dat legden we uit in een aantal Pensioenlopen. Het onderwerp leefde, de zaaltjes zaten vol. Was u er niet bij? Geen nood. Hieronder zetten we de belangrijkste informatie voor u op een rij.

Pensioen opbouwen na uw vertrek

Nadat u uit dienst bent gegaan bij IBM stopt uw pensioenopbouw bij SPIN. Maar het pensioen dat u al had opgebouwd blijft in principe bij SPIN staan. Heeft u een DB-pensioen? Dan krijgt u dit pensioen uitgekeerd op het moment dat u met pensioen gaat. Heeft u een DC-kapitaal? Dan blijven wij na uw vertrek uw pensioenkapitaal beleggen. We doen dat in een mix van aandelen en obligaties. De waarde van uw kapitaal stijgt door behaalde rendementen, maar kan ook in waarde dalen. Bij uw pensionering kunt u van dit kapitaal een pensioen inkopen.

Meer weten?

Kijk op spin.nl/ontslag.

Een nieuwe baan

Heeft u een nieuwe baan gevonden na uw vertrek bij IBM, dan kunt u ervoor kiezen uw opgebouwde pensioen en/of kapitaal bij SPIN over te dragen naar de pensioenregeling van uw nieuwe werkgever. Onderzoek wel eerst bij uw nieuwe pensioenuitvoerder of dit gunstig voor u is.

Kijk op voor meer informatie op spin.nl/waardeoverdracht of pensioenkijs.nl, trefwoord 'nieuwe baan'. Of ga naar een financieel adviseur.

'Als zzp'er moet je zelf een partnerpensioen regelen.'

Als u overlijdt

Tijdens uw dienstverband bij IBM was u verzekerd voor partnerpensioen. Dat betekent dat uw partner na uw overlijden recht had op een uitkering. De verzekering stopt als u uit dienst treedt bij IBM. Uw partner krijgt daarna dus geen pensioenuitkering als u overlijdt. Wat kunt u doen?

- Heeft u een DB-pensioen opgebouwd, dan kunt u uw partner hiervoor beschermen. U kunt na uw vertrek bij IBM een deel van uw ouderdomspensioen omruilen voor partnerpensioen.
- Heeft u een DC-regeling en overlijdt u na uw vertrek bij IBM? Dan kan uw partner met uw opgebouwde DC-kapitaal een uitkering voor zichzelf inkopen bij een verzekeraar.
- Heeft u een WW-uitkering en overlijdt u, dan keren we wel een pensioen aan uw partner uit. Dat is wettelijk verplicht en geldt voor alle pensioenregelingen in Nederland.

- Gaat u na uw vertrek door als zzp'er – en kiest u er voor geen WW-uitkering te ontvangen – dan moet u zelf iets regelen voor uw partner voor het geval u overlijdt.

Meer informatie vindt u op spin.nl/overlijden.

Heeft u nog vragen?

Drie maanden na uw ontslag sturen wij u een pensioenoverzicht 'einde deelneming'. Hierop staat de stand van uw IBM-pensioen. Na uw uitdiensttreding kunt u niet meer terecht op de PensioenPlanner op onze website. In de loop van dit jaar komt er een nieuwe PensioenPlanner waar ook voormalig medewerkers op kunnen inloggen. In de tussentijd kunt u bellen of mailen met onze servicedesk: 050-582 7997 en spin@tkppensioen.nl.

Dekkingsgraad in 2016 en toeslag 2017

Onze dekkingsgraad stond eind 2016 op 121,1% en daarmee wat lager dan de 123,3% van eind 2015.

2016 is een turbulent jaar geweest. Meer dan ooit domineerden geopolitieke ontwikkelingen, zoals het Brexit referendum in juni en de verkiezing van Donald Trump tot president van de Verenigde Staten in november. En het is nog niet klaar, met verkiezingen in belangrijke Europese landen en bijvoorbeeld vraagtekens rond de houdbaarheid van de Griekse staatschuld. De reacties van financiële markten waren wisselend, maar er is veel beweging geweest – en ook dat zal wel zo blijven.

Mede door het beleid van de Europese Centrale Bank en de verkiezing van Trump zijn inflatieverwachtingen en rente in de tweede helft van het jaar wat opgelopen. Dat was goed nieuws voor onze dekkingsgraad, die in het eerste half jaar was gedaald als gevolg van de juist wat dalende rente. Wat ons verder heeft geholpen is dat onze deelnemers (helaas) naar verwachting wat korter leven: dat verbetert voor ons echter wel onze dekkingsgraad met 1,4% punt.

Alles overziend, bleef de dekkingsgraad in 2016 hoog genoeg om in januari 2017 weer toeslag te kunnen verlenen. Die toeslag was door de lage inflatie in 2016 erg laag, maar daarover meer in het artikel hiernaast.

Toeslag: alles (en toch niets)

Afgelopen januari was die typische pensioenterm 'toeslag' (ook wel 'indexatie' geheten) weer volop actueel. Ook het SPIN-bestuur liet u toen weten of de pensioenen verhoogd werden. Dit jaar hadden ik, en met mij andere bestuursleden, daar een dubbel gevoel bij. De verhoging was namelijk maar te verwaarlozen. Hoe we daar nu toch toe komen leg ik u graag uit.

Net als veel andere pensioenfondsen hebben wij de ambitie om onze DB-deelnemers en pensioengerechtigden (grotendeels) te compenseren voor inflatie. Voor DC-deelnemers is de toeslag trouwens niet van toepassing: voor hen moet de compensatie komen uit het behaalde rendement op het eigen pensioenkapitaal.

Door inflatie worden de kosten van levensonderhoud hoger, waardoor u met dezelfde euro bijvoorbeeld minder brood kunt betalen. Bij ons jaarlijkse besluit kijken we naar de inflatie over het jaar tot september van het boekjaar (september 2015 tot september 2016 dus in dit geval). De inflatie was in die periode bijna nul. Om die reden was de toeslag ook heel laag.

Waarom vallen we u dan lastig met de mededeling dat pensioenen, afhankelijk van de regeling, met nul of 0,05% worden verhoogd? Los van de percentages vindt het bestuur het belangrijk om zijn beleid

op een consistente manier uit te voeren. Dat doen we in dit geval dus ook. We hebben vastgesteld dat het voor de administratie en de kosten daarvan niet uit maakt. Maar een boodschap dat we uw koopkrachtverlies geheel volgens onze ambitie compenseren (en u per saldo dus ook hetzelfde kunt blijven kopen), en toch met (bijna) nul verhogen, mag naar mijn smaak best even uitgelegd worden.

De afgelopen jaren hebben we gelukkig vrijwel altijd conform onze ambitie kunnen compenseren voor inflatie. En waar dit niet het geval was (in 2009) hebben we dat vrij snel weer ingehaald. Dat is iets waar we als fonds trots op mogen zijn. Het heeft alles te maken met een behoudend risicobeleid en de steun van de werkgever. Toch is dat niet vanzelfsprekend. De omstandigheden op de financiële markten zijn lastig en er zijn veel onzekere politieke en economische factoren. Ook SPIN ondervindt de gevolgen van de onzekere tijd waarin we leven. Het is onze ambitie om prijsstijgingen grotendeels te compenseren en dat weten we tot nu toe ook waar te maken – maar vanzelfsprekend is dit de komende jaren niet. We vinden het belangrijk om er alles aan te doen, maar nog belangrijker om zaken niet mooier te laten lijken dan ze zijn.

Hartelijke groet,

Wouter van Eeoud

Verantwoordingsorgaan

'Ons commentaar houdt het SPIN-bestuur scherp.'

Heeft u kennis van pensioenen en houdt u wel van een uitdaging? Dan is het Verantwoordingsorgaan (kortweg VO) op zoek naar u! Op dit moment zoeken wij nieuwe kandidaten. Bent u geïnteresseerd, meld u zich dan aan vóór 1 maart via onze website: spin.nl/vo. In april houden we verkiezingen en kunt u weer stemmen op de kandidaten voor het Verantwoordingsorgaan. Maar wat is dat ook al weer en wat heeft u er persoonlijk aan? Drie VO-leden vertellen wat ze voor u doen, waarom u moet stemmen en wat er zo boeiend is aan het VO-werk.

Verantwoordingsorgaan. Dat klinkt niet erg spannend.

Janneke: 'Toch is het heel spannend werk dat wij doen. We kijken steeds over de schouder van de bestuursleden mee. En dan geven we gevraagd en onge-vraagd advies. Hoe het anders kan, wat de IBM'ers ervan vinden.'

Jan: 'Dat kan wel eens in pittige discussies ontaarden. Bijvoorbeeld over kosten van de beleggingen en of de aard van de beleggingen. Of over de communicatie. Wij hebben trouwens ook contact met gepensioneerdenvereniging Grey Blue Circle.'

Ruud: 'We stellen het bestuur kritische vragen over beleidszaken. Maar soms ook over de praktijk. Bijvoorbeeld over de PensioenPlanner die een tijd lang niet werkte. Hoe kwam dat nou? En hoe kan het bestuur dit soort zaken in de toekomst voorkomen?'

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording aan jullie af. Hoe gaat dat?

Ruud: 'Wij leggen onze kritiek en onze vragen vast in een jaarverslag. Dat bespreken we met het bestuur. De bestuursleden nemen dat heel serieus. Ze vinden het belangrijk om ons alles uit te leggen.'

Jan: 'De Nederlandsche Bank en Autoriteit Financiële Markten lezen ons verslag ook. Het VO heeft dus een belangrijke rol en je merkt ook dat het bestuur vaak iets met onze kritiek en adviezen doet.'

Janneke: 'Dat het bestuur ons serieus neemt, zie je ook aan de opleidingen die wij steeds aangeboden krijgen. Bestuursleden praten ons snel bij, als zich een urgente zaak voordoet. Ze willen daar tijd en moeite insteken omdat ze behoefte hebben aan goede gesprekspartners. Mede daardoor is de relatie prettig en goed.'

Wat heeft een (oud-)IBM'er daar aan?

Ruud: 'Niet direct iets. Als die met een probleem zit, kunnen wij dat niet oplossen. Maar we kunnen wel problemen ter sprake brengen en over oplossingen adviseren. Het bestuur luistert naar ons en past zaken aan op grond van ons advies.'

Janneke: 'De wetenschap dat er een aantal mensen kritisch meekijkt, maakt het beleid beter. Het bestuur weet dat het elke beslissing moet kunnen uitleggen aan ons.'

Jan: 'Daarom moet iedereen in april gaan stemmen. Dan oefen je invloed uit op het pensioenbeleid van SPIN.'

Janneke Petrie (47), fiscaal jurist, door IBM benoemd VO-lid: 'Door dit werk voel ik me echt verantwoordelijk voor de mensen die bij IBM werken en gewerkt hebben. Daarnaast vind ik dit werk heel leerzaam.'

Ruud Nijhuis (46), consultant bij IBM, voorzitter van het VO: 'Het leuke aan het werk voor het Verantwoordingsorgaan is dat je heel direct in gesprek bent met het bestuur van SPIN. Je ziet welke afwegingen ze maken en ook dat wij daar invloed op hebben.'

Jan Diekmeijer (73), gepensioneerd VO-lid: 'Bij IBM was ik HR-directeur. Ik moest me toen met pensioen bezighouden, een belangrijke arbeidsvoorwaarde. Sindsdien ben ik erin geïnteresseerd. Het verbaast me dat jonge mensen dat niet zijn. Als je je er pas in verdiept als je oud bent, dan ben je te laat.'

Hoe weet ik op wie ik straks moet stemmen?

Janneke: 'Kijk naar de expertise van de kandidaten. Als je zelf een DC-regeling hebt, is het handig om op een kandidaat te stemmen die veel over DC weet. Dan kun je hem op de werkvloer nog eens aanschieten om vragen te stellen of ideeën te geven die hij kan bespreken met het bestuur.'

Ruud: 'Wij VO-leden willen graag aangesproken worden door IBM'ers. We hebben ook een speciaal e-mailadres waar iedereen zijn vragen naartoe kan mailen: vo@spin.nl.' ◀

Jan: 'Aan iedereen die overweegt zich kandidaat te stellen, zeg ik: doen. Je leert hier zo veel van. Voor actieve medewerkers is dat heel handig voor je verdere carrière bij IBM. Voor gepensioneerden is het een leuke en boeiende manier om je nuttig te maken.'

Kijk op spin.nl/vo voor meer informatie.

Wilt u zich nog aanmelden als kandidaat? Stuur uw motivatie dan snel op: uw aanmelding moet op 1 maart bij ons binnen zijn.

Doorbeleggen na pensionering, is dat interessant?

In de vorige SPIN.FO vertelden we u al over een nieuwe ontwikkeling op pensioengebied: doorbeleggen met uw DC-kapitaal na pensionering. Doorbeleggen is sinds 1 september vorig jaar mogelijk. U kunt hiermee bij pensionering een jaaruitkering aankopen, en doorbeleggen met de rest van uw DC-kapitaal. De achterliggende gedachte is dat u langer rendement kunt behalen op uw kapitaal, waarmee u meer kans heeft op een hoger pensioen. Uw pensioenuitkering kan echter elk jaar variëren, omdat uw pensioen voor een deel afhankelijk blijft van de beleggingsresultaten.

Vorig jaar moesten geïnteresseerden nog even geduld hebben, omdat er nog geen producten voor op de markt waren. Inmiddels is daar verandering in gekomen. De afgelopen maanden zijn diverse aanbieders begonnen met het aanbieden van doorbelegproducten. De komende tijd verwachten we meer en nieuwe producten. Maar voor wie kan doorbeleggen nu eigenlijk interessant zijn?

ALLEEN VOOR DC-REGELINGEN

Allereerst is doorbeleggen alleen relevant voor (voormalig) IBM'ers die bij ons een pensioenkapitaal opbouwen in de DC-regeling. Straks koopt u met uw kapitaal een pensioen in bij een verzekeraar. Voorheen kon u alleen een vast, levenslang pensioen inkopen. Maar u kunt inmiddels dus ook kiezen voor variabel pensioen. U gebruikt een deel van uw kapitaal voor een uitkering, met de rest belegt u door. Uw uitkering kan door de jaren heen variëren.

BELANGRIJKSTE VRAAG: HOEVEEL RISICO NEEMT U?

Bij uw keuze voor wel of niet doorbeleggen moet u zich afvragen in welke mate u risico's kunt of wilt lopen.

- Ga na hoe uw financiële situatie er uitziet als u met pensioen gaat. In hoeverre bent u afhankelijk van het pensioen dat u inkoop met uw DC-kapitaal van IBM?
- Heeft u naast uw kapitaal van IBM ook nog andere pensioenen? Dit kan pensioen zijn van andere werkgevers of een DB-pensioen van IBM. Eerder opgebouwde pensioenen zijn vaak min of meer gegarandeerd: u weet vooraf al hoe hoog de uitkering zal zijn. Dan kunt u ervoor kiezen om door te beleggen met uw pensioenkapitaal van IBM en uw andere (DB-)pensioen gewoon uit te laten keren. Uw totale inkomen bestaat dan uit een combinatie van een variabele en een vaste uitkering.
- Er zijn (en komen) verschillende producten op de markt. U loopt met het ene product meer risico dan met het andere. De vraag is hoe 'laag' het verwachte pensioen voor u mag zijn als de rendementen tegenvallen.
- U kunt ook gedeeltelijk doorbeleggen. U gebruikt dan een deel van uw pensioenkapitaal voor het inkopen van een vaste uitkering. Met het andere deel belegt u door en hiervoor krijgt u een variabele uitkering.

MAAK UW KEUZE RUIM VÓÓR U MET PENSIOEN GAAT

Het is goed om al vroeg na te denken over doorbeleggen. Uw huidige beleggingsprofiel gaat ervan uit dat u een vaste pensioenuitkering koopt op pensioendatum. U heeft dan op pensioendatum bijna geen aandelen meer. Als u overweegt om na pensionering door te beleggen, dan kan uw beleggingsprofiel hier al rekening mee houden. U behoudt dan op uw pensioendatum een hoeveelheid aandelen. Op die manier kunt u met uw beleggingsmix alvast 'voorsorteren' op het doorbeleggen.

Wij zullen in de loop van 2017 een nieuw beleggingsprofiel aanbieden dat rekening houdt met doorbeleggen. Al ruim voordat u met pensioen gaat, kunt u hiervoor kiezen. Wij moeten nog vaststellen op welke leeftijd u voor het eerst deze keuze kunt maken. Waarschijnlijk zal dit moment 10 á 20 jaar vóór uw pensionering zijn.

BLIJF OP DE HOOGTE

De komende tijd houden we u verder op de hoogte over de ontwikkelingen. Uiteraard hoort u ook van ons wanneer wij het nieuwe beleggingsprofiel gaan aanbieden.

Overweegt u om door te beleggen, bespreek dit dan altijd met een financieel adviseur. Hij of zij weet welke producten er beschikbaar zijn. En welke risico's u loopt met uw pensioen.

RENDEMENTEN OP UW DC-BELEGGINGEN IN 2016

AANDELEN	OBLIGATIES
9,15%	9,74%

Regent het vandaag? Kassa!

Wat voor weer wordt het vandaag? Voor veel mensen bepaalt het weer wat zij doen, organiseren, hoe zij er uit zien. IBM-dochter *The Weather Company* gebruikt weerdata in haar digitale producten zoals apps. Hiermee kunnen klanten beslissingen en acties nemen op basis van de weersverwachting. En dat levert winst op.

Sommige mensen hebben last van kroezend haar, vooral op warme en vochtige dagen. Een bekende producent van haarproducten analyseerde weerdata en combineerde deze met locatie-informatie van mobiele telefoons. Hierdoor verscheen een advertentie met kortingscode voor versoepelende shampoo op een weer-app, op het moment dat het warm en vochtig weer was. Met daarbij het adres van de dichtstbijzijnde drogist.

De actie was een groot succes en gaf de verkoop van shampoo een boost. 'Dit voorbeeld toont hoe bedrijven het weer kunnen gebruiken om het gedrag van mensen te voorspellen en zo hun klanten beter te bedienen', vindt Paul Walsh van het Amerikaanse *The Weather Company*.

De combinatie van weerdata en innovatieve technologieën biedt enorme kansen, stelt Walsh. "Vorig jaar was de winter in Amerika vrij warm. Een grote retailer voorzag dit dankzij weerdata en bood tuin- en buitenartikelen met kortingen

aan. Hierdoor haalde hij een extra omzet van honderd miljoen dollar."

The Weather Company levert ook weerdata aan bedrijven die daarmee zelf slimme applicaties ontwikkelen. Bijvoorbeeld een weeralarm voor een verzekeringsbedrijf. In Amerika zorgen stormen voor een heleboel schade. App-bouwers integreren weerdata in een alarmsysteem waardoor klanten via e-mail een waarschuwing krijgen dat er een storm aankomt en dat ze hun auto in de garage moeten zetten. Hiermee kunnen de kosten van verzekeringsclaims omlaag.

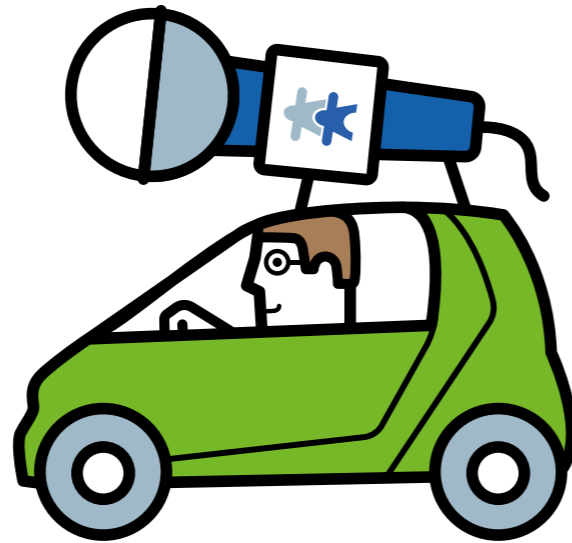
En zo zijn er een heleboel slimme oplossingen te bedenken die met weersverwachting te maken hebben. In Amerika maken bedrijven die evenementen organiseren bijvoorbeeld gebruik van weerdata om te voorspellen welke producten ze bij hun happening zullen verkopen, paraplu's of zonnebrandcrème. Wanneer de handige apps in Nederland verkrijgbaar zijn, is nog niet bekend. ◀

'Het vertrouwen in SPIN is nog steeds groot.'

We willen u graag beter van dienst zijn. En daarom vragen we wat u van ons vindt. Wat is goed? Wat kan beter? Waarom bent u tevreden of juist niet? Zegt u het maar! We luisteren graag. In de eerste keer van deze nieuwe rubriek: wat onze directeur Wouter van Eechoud hoorde tijdens diverse bezoeken aan deelnemers.

'In de afgelopen maanden ben ik op bezoek gegaan bij een aantal deelnemers, IBM'ers en gepensioneerden. Ik wilde eens kennismaken met de mensen achter de cijfers van het pensioenfonds. Wat me het meest opviel tijdens mijn gesprekken, is dat ik steeds zo hartelijk werd ontvangen', zegt hij. 'Ik heb gesproken met vriendelijke mensen, en daar hebben we niet op geselecteerd.' lacht

Wouter. 'Verder valt het op dat SPIN groot vertrouwen geniet bij veel IBM'ers en oud-IBM'ers. Net zoals IBM zelf overigens.'

Maar dat is geen reden om achterover te gaan leunen, vindt Wouter. 'Ik ben blij met het vertrouwen dat we van onze deelnemers krijgen en wil dat behouden. Het helpt erg dat we er financieel gezien goed

voor staan. Toch kan het een keer minder worden. Het is daarom belangrijk dat we als SPIN laten zien wat we doen en waar we voor staan. En wat we voor onze deelnemers wél maar ook niét kunnen betekenen.'

'Wat me opviel is dat onze deelnemerspopulatie zo divers is. Gepensioneerden geven aan anders tegenover IBM en SPIN te staan

dan bijvoorbeeld de jongere IBM'ers. Om al onze deelnemers goed te bereiken zullen we daar beter rekening mee moeten houden, bijvoorbeeld in de manier waarop we onze communicatie inrichten.' Als voorbeeld noemt hij de jongere IBM'ers die hem vertelden dat ze de SPIN.FO minder interessant vinden, terwijl de gepensioneerden juist aangeven het blad zo'n beetje uit te spelen. Wouter: 'Dat betekent dat we als SPIN jongere deelnemers ook op een andere, vooral praktische manier zullen moeten benaderen. Jonge mensen hebben een druk leven met kinderen en andere afleidingen. Maar de (vaak jongere) deelnemers aan de DC-regeling hebben meer keuzes te maken van de DB-deelnemers. Ze dragen immers zelf een groter deel van het risico. Om ze daarbij goed te helpen, zullen we het ze vooral zo gemakkelijk en praktisch mogelijk moeten maken.' ◀

WAT BETEKENT DAT?

Dekkingsgraad: de dekkingsgraad is een wettelijke maatstaf die weer geeft of er voldoende vermogen is om de DB-pensioenen waar te kunnen maken. Het bestuur gebruikt een twaalfmaands gemiddelde van de dekkingsgraad (de zogenoemde 'beleidsdekkingsgraad') om aan het eind van het jaar te bepalen of en hoeveel indexatie verleend kan worden.

DC: Defined Contribution. In een DC-regeling bouwt u een pensioenkapitaal op, waarmee u later een pensioenuitkering inkoop bij een verzekeraar. Vooraf staat vast hoeveel werknemer en werkgever aan premie betalen; pas bij pensionering blijkt hoeveel rendement is gemaakt en hoeveel pensioen dit oplevert. De risico's liggen bij u als deelnemer, niet bij het pensioenfonds.

DB: Defined Benefit. In een DB-regeling bouwt u elk jaar een stukje pensioen op gerelateerd aan uw salaris. Vooraf staat in beginsel vast welk bedrag u bij pensionering krijgt. Het pensioenfonds keert dit aan u uit en draagt de financiële risico's.

PensioenPlanner: online programma voor werknemers op de website van SPIN. Hierin ziet u hoeveel pensioen u ongeveer kunt verwachten. Ook kunt u een aantal keuzes simuleren, zoals eerder met pensioen gaan of pensioen uitruilen. U vindt de PensioenPlanner op spin.nl/planner.

Pensioenuitvoerder: een organisatie die zich bezighoudt met het uitvoeren van pensioenregelingen. Voorbeelden zijn: verzekeraars, ondernemingspensioenfondsen, bedrijfstakpensioenfondsen en premiepensioeninstellingen.

Toeslag/indexatie: het jaarlijks verhogen van een DB-pensioen of pensioenuitkering om (gedeeltelijk) te compenseren voor prijsstijgingen. Of we de toeslag ook daadwerkelijk kunnen geven, is onder meer afhankelijk van onze financiële resultaten over het jaar ervoor.

Partnerpensioen: als u overlijdt tijdens uw dienstverband bij IBM, dan heeft uw partner recht op een partnerpensioen. Ná uw dienstverband is dat niet vanzelfsprekend. Als u dit toch wilt regelen voor uw partner, dan moet u een deel van uw eigen pensioen uitruilen voor een partnerpensioen. Dit doet u bij uw ontslag, of bij uw pensionering.

CIJFERS & WEETJES

Weet u al wat u gaat stemmen? Het Financieel Dagblad zette onder elkaar wat elke partij met uw pensioen wil.

2 politieke partijen willen dat ons pensioenstelsel rigoureuus op de schop gaat. VVD en D66 willen dat werknemers straks een eigen pensioenpotje krijgen, zodat ze precies weten wat ze aan pensioen hebben opgebouwd.

5 D66 wil dat wij een vijfjarige premievakantie kunnen nemen, zodat we meer ruimte krijgen om onze hypotheek af te lossen.

50Plus, SP en PVV zien niets in grote pensioenherzieningen. De problemen zijn volgens hen simpel op te lossen door de rekenrente te verhogen.

65 PVV en 50Plus willen dat de AOW-leeftijd gewoon weer naar 65 jaar gaat. SP, PvdA en SGP willen dat de AOW-leeftijd flexibel wordt, zodat mensen met 65 jaar kunnen stoppen.

3 VVD, D66 en Christenunie zijn voorstander van een zelfgekozen pensioenfonds. Dan kun je als deelnemer zelf bepalen waar je je pensioenpot onderbrengt.

1 In één keer een percentage van je pensioen uitgekeerd krijgen. Dat willen VVD en D66 in hun verkiezingsprogramma. ChristenUnie en SGP willen op hun beurt dat mensen een deel van hun pensioenopbouw moeten kunnen gebruiken voor het afbetalen van een huis.

Mevrouw D.P.M. van der Sluis-Thomas 71 jaar, 28.11.2015
 De heer H. Frings 84 jaar, 23.12.2015
 De heer J.H. Marx 86 jaar, 24.12.2015
 De heer A. Friederich 85 jaar, 04.01.2016
 De heer A. Jano 88 jaar, 09.01.2016
 Mevrouw V. Jongens 77 jaar, 10.01.2016
 De heer H.C. Luhrs 71 jaar, 15.01.2016
 De heer H.D. Souman 87 jaar, 16.01.2016
 De heer J.A.H. van der Weegen 73 jaar, 20.01.2016
 De heer L. de Bruin 75 jaar, 25.01.2016
 De heer J.C.T. Hekman 76 jaar, 26.01.2016
 Mevrouw J.F. Zwollo-Werner 82 jaar, 26.01.2016
 De heer J. Versloot 86 jaar, 29.01.2016
 Mevrouw M.A.M. Jansz-Görris 77 jaar, 31.01.2016
 Mevrouw P.N. Frings-Dienaar 86 jaar, 31.01.2016
 Mevrouw W.P. Montulet-Spijkerbosch 73 jaar, 03.02.2016
 De heer J.M. Zoetemeijer 71 jaar, 03.02.2016
 De heer W. Klomp 90 jaar, 04.02.2016
 De heer H.J.B. Woldberg 84 jaar, 08.02.2016
 De heer H.J. Aalmers 87 jaar, 16.02.2016
 De heer R.W. Veldhuis 71 jaar, 17.02.2016
 De heer J.H.F. Arendse 89 jaar, 17.02.2016
 De heer N.J.M. Schavemaker 76 jaar, 12.02.2016
 De heer R. Posthumus 81 jaar, 27.02.2016
 De heer J.H. van der Linde 93 jaar, 29.02.2016
 Mevrouw C. Groenland-Kas 84 jaar, 01.03.2016
 De heer B.I. Bouma 91 jaar, 06.03.2016
 De heer H.C. Jagtman 78 jaar, 08.03.2016
 De heer G.A. Geers 91 jaar, 10.03.2016
 De heer J.J.E.G. Merckx 78 jaar, 20.03.2016
 De heer T.J.M.H. Aelberts 65 jaar, 25.03.2016
 De heer F.M. de Vries 78 jaar, 26.03.2016
 De heer H.J. Oostra 89 jaar, 26.03.2016
 De heer K. Schermer 79 jaar, 02.04.2016
 Mevrouw S.L. de Groot-Peelen 78 jaar, 05.04.2016
 Mevrouw I. Meijer-Reinders 88 jaar, 16.04.2016
 Mevrouw J.H.C. Karremans-de Groot 86 jaar, 17.04.2016
 Mevrouw G. Vaatstra-Spoelstra 82 jaar, 21.04.2016
 De heer E. Braat 81 jaar, 22.04.2016
 Mevrouw W.A. Rellum-Jaspers 96 jaar, 24.04.2016

De heer A.J. Brood 84 jaar, 25.04.2016
 Mevrouw T. Kuiper 84 jaar, 26.04.2016
 De heer A. Dag 76 jaar, 30.04.2016
 Mevrouw E.M. Slim-Vinke 92 jaar, 01.05.2016
 De heer C.P. Bakker 86 jaar, 01.05.2016
 De heer K.F.J. van Schaik 72 jaar, 02.05.2016
 De heer W.G. Visser 75 jaar, 07.05.2016
 De heer J.H. Karlas 81 jaar, 08.05.2016
 De heer S.C.F. Flink 71 jaar, 10.05.2016
 De heer J.M.P.D. van Leeuwen 69 jaar, 10.05.2016
 De heer G. Jensch 79 jaar, 14.05.2016
 De heer A.J. van Maris 85 jaar, 14.05.2016
 Mevrouw G. Brugman-Migchelsen 94 jaar, 21.05.2016
 De heer J.C. Flint 87 jaar, 25.05.2016
 De heer R.F. Hoekemeijer 70 jaar, 26.05.2016
 De heer P.H.J.M. Koster 75 jaar, 27.05.2016
 De heer R. van Schooneveld 86 jaar, 31.05.2016
 De heer L.M. Hupkens 77 jaar, 04.06.2016
 De heer P.A. de Bree 80 jaar, 06.06.2016
 De heer N.M. van Kuilenburg 71 jaar, 18.06.2016
 De heer H.J. Deichmann 90 jaar, 22.06.2016
 Mevrouw A.H. Riksen-Ruygrok 84 jaar, 23.06.2016
 De heer H. Bouhuys 77 jaar, 26.06.2016
 Mevrouw C.J. Oostmeijer-Muller 75 jaar, 30.06.2016
 Mevrouw T. de Rooij-Gabriëlse 85 jaar, 08.07.2016
 Mevrouw M.C. van Ee-Abramsz 76 jaar, 09.07.2016
 De heer G.J. van Estrik 79 jaar, 10.07.2016
 De heer J.M. van Abeelen 73 jaar, 15.07.2016
 De heer P. Biemond 84 jaar, 15.07.2016
 De heer R.P. ter Meulen 71 jaar, 20.07.2016
 De heer R.F.B. Chatelin 85 jaar, 25.07.2016
 De heer J. Regien 79 jaar, 29.07.2016
 De heer I.T. Gibson 68 jaar, 30.07.2016
 De heer M. Karaca 77 jaar, 04.08.2016
 De heer R. Willemsens 72 jaar, 09.08.2016
 De heer N.J. van Voorthuysen 90 jaar, 09.08.2016
 De heer J.G. Bettka 79 jaar, 12.08.2016
 De heer B.T. te Riele 83 jaar, 17.08.2016
 De heer J.W. Kolmüs 77 jaar, 18.08.2016
 De heer J.B. Radstake 72 jaar, 21.08.2016

De heer J.C. de Klerk 73 jaar, 23.08.2016
 De heer H.J.V. van der Toorn 83 jaar, 23.08.2016
 De heer A.F. Dergent 68 jaar, 29.08.2016
 De heer M.C. Smit 79 jaar, 29.08.2016
 Mevrouw F. Beer-van Raaij 78 jaar, 31.08.2016
 De heer J. Hoek 93 jaar, 31.08.2016
 Mevrouw M.C.A. Boot-Köhler 89 jaar, 05.09.2016
 De heer G. Kolder 80 jaar, 08.09.2016
 Mevrouw E.G. Rijdsdam-Hellebrandt 101 jaar, 09.09.2016
 Mevrouw E.A. Geerlings-van der Hulst 97 jaar, 13.09.2016
 De heer F. Gertenaar 73 jaar, 16.09.2016
 Mevrouw N. Godefrooi-Hornberg 86 jaar, 17.09.2016
 De heer F. van der Most 76 jaar, 20.09.2016
 De heer V.P. Kleist 77 jaar, 03.10.2016
 Mevrouw A. Hulzebos 73 jaar, 05.10.2016
 De heer W.T. Perrels 66 jaar, 06.10.2016
 De heer J. van Nes 94 jaar, 06.10.2016
 De heer T.P. Sweep 81 jaar, 13.10.2016
 Mevrouw M.W.J. de Vries-Janssens 76 jaar, 15.10.2016
 De heer S.J. Wiarda 86 jaar, 20.10.2016
 De heer A.I. Nierop 95 jaar, 25.10.2016
 De heer E.T.J. Bergman 79 jaar, 01.11.2016
 De heer E. Ebing 89 jaar, 03.11.2016
 Mevrouw A.J. Alberts 70 jaar, 04.11.2016
 De heer J.W. Meeuwssen 80 jaar, 05.11.2016
 Mevrouw H. Jano-Bahtiyar 86 jaar, 16.11.2016
 De heer R.S. van Bommel 69 jaar, 20.11.2016
 De heer R. Plomp 84 jaar, 20.11.2016
 De heer G.H.J. Auë 79 jaar, 23.11.2016
 Mevrouw C.P. Buring-Compier 77 jaar, 23.11.2016
 De heer B. Mørup 87 jaar, 23.11.2016
 Mevrouw Z.S. Lont-van der Pijl 91 jaar, 24.11.2016
 Mevrouw T. Veltman-Redeker 84 jaar, 24.11.2016
 De heer H.J. de Haan 92 jaar, 02.12.2016
 Mevrouw E. Stokhof-Kruijff 77 jaar, 07.12.2016
 Mevrouw P.E. Schiphorst-van de Belt 91 jaar, 10.12.2016
 De heer A.H. Batalona 85 jaar, 10.12.2016
 De heer H.E. Salomon 89 jaar, 12.12.2016
 De heer A.P. Scheffers 78 jaar, 16.12.2016
 De heer M.M.J. Schipper 73 jaar, 17.12.2016

COLOFON

SPIN.FO is het nieuwsmagazine van Stichting Pensioenfonds IBM Nederland en wordt tweemaal per jaar verstuurd naar alle belanghebbenden.
 Oplage: 15.000

FSC®, het internationale keurmerk voor verantwoord bosbeheer. ©1996 Forest Stewardship Council A.C. Deze SPIN.FO is zo milieuvriendelijk mogelijk tot stand gekomen. Gedrukt met biologische inkt op duurzaam vervaardigd papier. De folie is biologisch afbreekbaar. Onze drukkerij is FSC®-gecertificeerd onder certificaatnummer SGS-COC-005302.

Omwille van de leesbaarheid is de uitleg in dit blad hier en daar vereenvoudigd. U kunt er geen rechten aan ontleenen; dat kunt u alleen aan de officiële reglementsteksten. De meest recente versies vindt u op onze website: www.spin.nl.

Vragen over uw IBM-pensioen?
 Mail of bel naar onze servicedesk bij TKP. Wij helpen u verder.
 E spin@tkppensioen.nl / T 050-582 7997
 Vermeld altijd uw pensioennummer. Zo kunnen we u sneller van dienst zijn.

Hebt u suggesties, tips, of wilt u reageren op deze SPIN.FO?
 Bel of mail Barbara Borgers bij SPIN:
 E redactie@spin.nl / T 020-347 2721

Redactie & realisatie: SPIN afdeling communicatie
 Met bijdragen van: Transparante Teksten
 Ontwerp: Neon ontwerpers, Amsterdam
 Fotografie: Ton Kastermans Fotografie (cover, p. 2, 3, 4, 8, 9 en 16)
 Overige beeld: TKP (p. 4 en 5), IBM (p. 11)
 Illustraties: Robert Vulkers (p. 2, 6 en 12)

Druk: Drukkerij WC den Ouden bv, Amsterdam

'Eén verkeerde opmerking is funest, en je krijgt maar één kans.'

Flip de Grijs (68) zocht na een lange zakelijke carrière naar meer verdieping in het leven. Hij werd trouwambtenaar en even later ook uitvaartverzorgster. Jarenlang combineerde hij deze ogenschijnlijk tegengestelde werelden met elkaar. Nu Flip met pensioen is, rijdt hij nog drie dagen per week de rouwauto als vrijwilliger. 'Op begrafenis wordt veel gelachen.'

U begon bij IBM in 1979 met schrijfmachines verkopen.

'Klopt. Daarna, toen de pc zijn intrede deed, ben ik omgeschoold tot programmeur. Maar ik zit niet graag de hele dag stil achter zo'n scherm. Ik mocht als software-engineer klanten adviseren. Dat werk heb ik met veel plezier gedaan. Ik verliet IBM in 1990 omdat ik een aanbieding kreeg van het toenmalige bedrijf Regent. Daarna had ik een eigen bedrijf, waarmee ik stopte in 1996. Ik was 54 jaar en mijn buurman zei: word trouwambtenaar. Waarom niet, dacht ik. Ik was op zoek naar een 'menselijke' carrière. Daarvoor was ik altijd hard geweest, niets was belangrijker voor me dan omzet. Nu wilde ik mensen blij maken.'

Waarom trouwambtenaar?

'Je kunt van toegevoegde waarde zijn. Als je verhaal tijdens de plechtigheid goed is, betekent dat veel voor de mensen. Tijdens het voorgesprek zoek je naar dat ene detail dat het verhaal echt maakt. Waarom houden deze mensen van elkaar? Dat is iets wat je aan moet voelen.'

Tijdens de ceremonie is het zaak dat je kan improviseren. De sfeer moet goed zijn, een onverwachte grap kan wonderen doen. Ik heb bijvoorbeeld het huwelijk gesloten van een Hells Angel met een pompbediende. De helft van de aanwezigen was politie, de andere helft Hells Angel. 'Willen de echte criminelen opstaan?' heb ik gevraagd. De zaal bulderde en er was geen spanning meer.'

En toen zag u een advertentie van Dela. Ze zochten uitvaartleiders.

'Als ik mensen kan trouwen, kan ik ze ook begraven, dacht ik. Ik wist dat dit werk mij voldoening zou geven. Na een interne opleiding kon ik opklimmen tot uitvaartverzorgster. Dan heb je het voorgesprek met de familie en ga je voor in de ceremonie.'

Af en toe is het acrobatiek. Familieleden die elkaar niet willen spreken, soms zijn ze blij dat de overledene dood is, een enkele keer moord. Je moet aanvoelen hoe de kaarten liggen. Een verkeerde opmerking kan funest zijn, en je krijgt maar één kans.'

Is rouwen en trouwen niet een rare combinatie?

'Ja, maar tegelijk heel natuurlijk. Je komt bij dezelfde mensen thuis, soms binnen enkele weken. Je kent elkaar al en dat maakt het gemakkelijker. Begravenissen waren veel zwaarder en natuurlijk verdrietiger maar ook daar wordt soms veel gelachen.'

Nu rijd ik als vrijwilliger de rouwauto. Ook nu kan ik nog iets betekenen, je begeleidt de partner bij diens laatste ritje met de overledene. Daar komen soms mooie gesprekken van. Toen in juli 2014 de slachtoffers van de MH17 terugkwamen, reed ik een van de rouwwagens. Er stonden miljoenen mensen langs de kant van de weg. Dat was zo indrukwekkend. En dan besef je weer hoe mooi dit werk is dat je voor een ander mag doen.' ◀

Bent u na uw IBM-loopbaan actief gebleven of geworden in een hobby, (vrijwilligers)werk of andere activiteiten? Lijkt het u leuk om uw verhaal te vertellen in de SPIN.FO? Dan zijn wij op zoek naar u! Neem contact op met Barbara Borgers bij SPIN: redactie@spin.nl of bel 020-347 2721. Graag horen wij ook eens van gepensioneerde vrouwen of weduwen van overleden oud-IBM'ers.